

УДК 13.11.47

САНДЫҚ НОМАД НЕМЕСЕ DIGITAL NOMAD

Мамбетова А.Н.

aiken27@bk.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Әлеуметтік ғылымдар факультетінің «Мәдениеттану»
мамандығының 1 курс магистранты, Нұр-сұлтан, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Г.А.Адаева

Сандық номадизм феномені (сандық көшпенділік, digital nomad) немесе "мобильді өмір салтын" жүргізетін адамдар тобының өмір сүруі, тұрғылықты жерін үнемі өзгертіп отырады, сондай-ақ әлемнің кез келген нүктесінен жұмыс істеуге мүмкіндік беретін мамандар мен кәсіпкерлердің әлеуметтік тобы және мәселелерді шешу үшін цифрлық телекоммуникациялық технологияларды пайдаланады, қазіргі әлемде неғұрлым танымал болып, тек практиктердің ғана емес, сонымен қатар теоретиктердің назарын аударады [1,266].

Бұрын былай болған: көшпелілер бай жайылымдарды өз малына іздеуде орнынан орынға өтті. Қыста бір жерде, жазда екіншісінде тұрды. Олар осылай өмір сүргісі келді деп айта алмаймын, бірақ табиғи және климаттық жағдайларға байланысты үнемі ауысуға тура келді. Сандық көшпенділер үшін мобильді өмір салты –саналы таңдау.

Барлығы дерлік 21 ғасырда көшпелі өмір салтын ұстай алмайды. Қазіргі көшпенділердің енжар табыс көзі немесе өз бизнесі немесе алыс жұмыс көзі болуы тиіс.

Әдетте, кеңседе тұрақты қатысуды талап етпейтін интернет-бизнесінің иелері сандық көшпенді бола алады, мысалы, интернет-дүкендердің, онлайн-сервистердің немесе онлайн-мектептердің иелері. Номадтар жеке еркіндікке ұмтылады, алайда, бұл ұмтылыс "ден" (елемеу және терістеу) ұмтылуы да, "қарсы" (терістеу және қарсы қою) ұмтылуы да мүмкін. Бұл "үшін" (автономдық және интеграция) бостандығына ұмтылу болуы мүмкін. Мұның бәрі оның маргиналды бірегейлігін қалыптастырады [2, 436].

Көшпенді өмір салтын қашықтан жұмыс істейтін мамандар жиі жүргізеді. Мұндай мамандар тек интернет пен ноутбук немесе телефон қажет адамдар болуы мүмкін, мысалы: интернет-басылым редакторлары, бағдарламашылар, веб-әзірлеушілер, дизайнерлер, копирайтерлер, блогерлер, интернет-маркетологтар, колл-орталықтар немесе қолдау операторлары, репетиторлар; контент-менеджерлер және т. б.

Сандық номадтықтар қалай пайда болды деген сауал туындайды. 20 ғасырдың соңында Франциядан келген экономист Жак Аттали жаңа көшпелілерді сипаттап берді. Бұл терминмен ол екі қарама-қарсы адамдардың пайда болуын болжады: бір жерде жұмыс істеу және өмір сүрудің қажеті жоқ дейтін бай саяхатшылар; жұмыс іздеуде көшуге тура келетін кедей халық өкілдері. Бірақ технологиялар мен интернеттің дамуы экономистің болжамына өз түзетулерін енгізді. Енді көшпенді өмір сүру үшін өте бай немесе өте кедей болу міндетті емес – қашықтан жұмыс табу немесе интернет-бизнесі сатып алу жеткілікті.

Digital nomad қалай өмір сүреді?

Мультимәдени бірлестіктер әлеміндегі әдеттегі мигрант ретінде, ол бөлшектелген, құрақ-фрагментті бірегейлікті қалыптастыра отырып немесе "тамырымен" байланысты толығымен жоғалта отырып және төсек тұратын жерде ассимиляциялана отырып, өмірінің негізгі бөлігі виртуалды коммуникациялар әлемінде жүріп жатыр. Алайда, көптеген жағдайларда әңгіме "ғаламның адамы" транс-бірегейлігі қалыптасатыны туралы болып отыр. Саяхат қозғалу ретінде өмірді белгілі бір адамдармен, орындармен және Оқиғалармен жақын болу және ұзу сәттеріне айналдырады; мұндай жақындасу немесе алыстату міндетті, орынды және қажет деп саналады. Екінші жағынан, отырықшы өмір салтын жүргізетін адамдар үшін жақындасу және бөлімше динамикасы әлдеқайда аз, демек, ағымдағы жағдайға, субъектілердің өмір сүру перспективасына және трансформациясына, олардың бірегейлігін өзгертуге аз үлес қосады. Керісінше, ол ұзақ мерзімді перспективада адамның дамуына неғұрлым қарқынды және жиі елеулі үлес қосады. Мұндай жақындасу – алыстату модулдері ерекше атау алады: өзара іс-қимылдың қысқа мерзімді циклдары үшін (оның ішінде номадта) және жақындық – ұзақ уақыт үшін иеліктен шығару. Сонымен қатар, сандық номадизм басқа, неғұрлым жаһандық иеліктен шығару тәсіліне маңызды балама болып табылады: виртуалды қатынастар мен байланыстарға: "технологиялармен қоршалған және сенімсіздік дәрежесімен өзгертін, Социум бойынша серіктестер нарықты құра отырып, алмасудың электрондық шекараларынан тыс ірі мәмілелер жасау үшін бір-бірін табады. Олар бір-бірінің көмегімен және "не болып жатқанын" жалпы түсініп, әлемді басқаратын рычагтарды жылжыту үшін тығыз әлеуметтік әлемдерге бірігеді" [3, 194 б;].

Сандық көшпенділер жұмыс орнына, үйге немесе қалаға байланысты емес. Бұл оның өмір сүру, бос уақыт, уақытты ұйымдастыруға із салады. Көшпенділердің өмір салтындағы басты сәт-саяхат. Digital nomad өмірінде дәстүрлі материалдық құндылықтар: тұрғын үй, автокөлік сатып алу және жайластыру, жөндеу немесе стационарлық техника рөлдері жоқ. Номадта сатып алу ықшамдылығымен, қолайлылығымен және функционалдылығымен ерекшеленеді. Үйге арналған Түрік кілемі мен саяхат үшін ыңғайлы рюкзак арасында көшпенділер екіншісін таңдайды.

Кез келген жағдайда, Сандық номадизм зерттеушілердің пікірінше, философиялық және жеке-ғылыми пайымдау объектісі ретінде ғана емес, белгілі бір өмір стилі ретінде де қалыптасты. Сандық көшпенділер немесе номадалар – әлем бойынша немесе өзінің кәсіби және оқу іс-әрекеті процесінде, немесе бос уақыт процесінде және отбасылық өмірдің ерекшеліктеріне байланысты орын ауыстырады. Интернет, ұялы және өзге де байланыс технологияларын тұрақты пайдалану арқасында олар белгілі бір жерге, елге немесе аймаққа байланысты емес [4].

Отанмен қарым-қатынас және космополитизм туралы айтатын болсақ, мобильді өмір салты мен саяхат мәдени және ұлттық шекараларды жояды. Сандық көшпенді өзін әлемнің азаматы деп санайды. Отан ұғымының өзі екінші жоспарға кетеді. Digital nomad елге, қалаға, адамдарға немесе ұлттық дәстүрлерге байланысты емес. Көшпенділер басқа халықтардың

өзіндік ерекшелігіне, олардың дәстүрлеріне және өмір салтына адал қарайды. Сандық көшпенділер жаңа адамдармен оңай танысады, байланыс пен қарым-қатынас орнатады.

Бұл әсіресе маңызды фактор, өйткені көші-қонның қазіргі заманғы түрлері, мәжбүрлі да, ерікті де, "сандық" де, дәстүрлі де, аумақтық экспансия да қаралуы мүмкін:

1) мемлекет жергілікті гомогенизацияланған топтар немесе диаспоралар түрінде бар басқа мемлекеттің аумағындағы өзіне ұқсас этномәдени немесе конфессиялық топтарға қолдау көрсетеді, олар жалпы мәдени контекстке әрдайым "құйылмайды"; 2) аса ерекше дақылдар бар елдердің аумағындағы үлкен этникалық топтардың көші-қоны дақылдардың қарқынды деформациясына және өз мәдениетін отырғыза бастаған көшіп-қонушылардың аумақтарының неғұрлым немесе неғұрлым кеңірек "басып алуға" әкеп соғады. Сандық номад көші-қонының "жаулап алу" сипаты мүлдем көрінбейді, алайда, сол немесе басқа мемлекеттің этникалық және діни біртектілігін елей отырып, олардың неғұрлым немесе аз көлемді көші-қон ағындары мен мәдениеттердің өзара іс-қимылы оның аумағы шегінде әртүрлі мәдениеттердің ошақтарын қалыптастырады: "керісінше отарлау" жүреді. Бұл процесс әртүрлі: кейде тіпті ұсақ диаспоралар да көптеген басқа топтарға бөлінген, көбінесе мәдени және тілдік дәстүрлердің ерекшеліктері ғана емес, сонымен қатар басқа халықтармен ерекше және күрделі қарым-қатынасы бар наным-сенімдер де бар. Сандық номадизмге келетін болсақ, осы топтың көптеген өкілдері ата-аналар мәдениетінің аясында қалыптасқан, бірақ мәдени ұқсастықтан арылтатын жеке бірегейлікке сүйенед[5].

Цифрлық көшпенділердің санасын қалыптастыратын жетекші режимдер – бұл еркіндік пен тәуелділік, жақындық пен иеліктен шығу, жұмыс пен демалыс, жаңашылдық пен әдеттер, даму мен тоқырау.

Қорытындылай келе, атап көрсететініміз: сандық көшпенділік көп типті. Бұл адам өз міндеттерін және жарақаттар әлемін тастау үшін қолданатын «сандық босқын»; бұл өмір мен уақыт кеңістігін құру үшін қолданылатын «сандық туризм»; бұл жай ғана басқа әлемнің әлеміне «саяхат», өзінен кейін және оның әлемінің үйлесімі. Бұл жаңа аумақтардың «сандық түсірілімдері»: «адамның аяғы баспаған жерлерге комокерлер» және «жұмаққа ұқсас» жерлер.

Цифрлық көшпенділіктің ең күрделі аспектілерінің бірі – «тамырдың жоғалуы», мәдениеттің және адамгершіліктің рухани-адамгершілік нұсқауларының, жайлылық пен қауіпсіздіктің бостандығына деген ұмтылыстың, жауапкершілік пен жұмыстан босатудың нәтижесіндегі әлеуметтік сәйкестікті қирату немесе бұзу құбылысы. Бұл ұмтылыстар өзіне және әлемге деген ерекше қатынасты қалыптастырады, онда шығармашылықпен, дамумен, өмірден ләззат алумен байланысты жағымды аспектілер тұтынушылықпен, тұрақтылықпен және жойылуымен үйлеседі, алдымен жеке басы, содан кейін этномәденилік зардап шегеді.

Көптеген сауалнамаларға сәйкес, «цифрлық көшпенділердің» жетекші идеясы – бұл өзінің әл-ауқаты туралы идея, бірақ ол әрқашан басқалардың әл-ауқатымен байланысты емес. Дәл алдын-ала даярлау және «босатудың» басқа нысандары еңбек нарығы мен әлеуметтік қатынастарды өзгертетіндігінде күмән жоқ, алайда әсер мен себепті шатастырмау керек: әлеуметтік қатынастар өзгерген кезде алдын-ала ескерту жасайды және керісінше емес.

Алдын-ала жоспарлау «бос жұмыс» ретінде артықшылықтардан гөрі шектеулі: тамырсыз адамға көмектесетін ешкім жоқ. Жалғыздықтан, «түсініксіздіктен», «еркіндіктің болмауынан» қашып, адам бұрынғыдан да жаман жағдайға түсуі мүмкін. Әлбетте, шынайы бостандық адамның ішінде және одан тыс емес екендігі туралы айтылған ақиқат.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Арпентьева М.Р. Проблемы взаимопонимания в мультикультурном консультировании /М.Р.Арпентьева/ Представительная власть XXI век. -2014.-№7-8 (135).–С.59-65.2
2. Мир глазами блоггер/ Под.ред.В.Трофимова.–М.:ООО«Издательский дом «Вечер», 2011. – 240с.

3. Boden D. World in action: information, instantaneity and global futures trading // B. Adam, B., Beck U., van Loon J. (eds). The Risk Society and Beyond. London: Sage Publications Ltd, 2000. – 240p.
4. Makimoto T., Manners D. Digital Nomad. Chichester: John Wiley 1997. 256p.
5. Russkih L.V. Osnovnyye napravleniya politiki mul'tikul'turalizma v Rossii // Vestnik Juzhno-Ural'skogo GU. Ser. Soc.-guman. nauki. – 2014. – №2. – S. 85-89.